

Legenda

- P Startplaats: Parkeerterrein Joe Mann Paviljoen
- 1 Ecozone
- 2 Vogelkijkhut
- 3 Joe Mann Gedenksteen
- 4 Joe Mann Monument

Routeapp

De wandelroutes van Best zijn ook opgenomen in de app 'Routes in Het Groene Woud' en de app 'IVN routes'. Met deze handzame app op je telefoon navigeer je over de juiste paden en wegen. Ze geeft bovendien extra informatie over bijzondere locaties langs de route. Download de app via de App Store/Playstore of scan de QR-code op deze folder.

Best Bijzonder! Natuurwandelingen

Genieten van bijzondere natuur, karakteristieke landschappen of mooie gebouwen in Best? Trek dan je wandelschoenen aan of pak de fiets en ga eropuit. In en om Best kun je uitstekend wandelen en fietsen. Of je nu een frisse neus wilt halen of een stevige tocht gaat maken.

In deze folder vind je één van de vele mooie wandelroutes. Ook nog een andere route lopen of een fietstocht maken? Kijk dan op de website www.bestbijzonder.com voor een compleet overzicht. Of neem een roufouder mee bij een van de Best Bijzonder!-informatiepunten.

Deze wandeling is ontwikkeld door IVN Best. IVN laat jong en oud beleven hoe leuk, gezond én belangrijk natuur is. Dat doet ze door veelzijdige activiteiten te organiseren, zodat mensen de natuur leren kennen, respecteren en ervoor zorgen. Vanuit deze visie is deze wandeling door natuurgidsen van IVN Best uitgezet. Zij kennen de omgeving goed en wijzen u op de mooiste plekjes, de flora en fauna onderweg.

Voor meer informatie kijk op www.inv.nl/afdeling/Best.

Colofon

Route en tekst:
Foto's:

Natuurgidsen IVN Best
Natuurfotowerkgroep IVN Best
en gemeente Best
MTD Landschapsarchitecten
Drukkerij Ketelaars, Uden

Vormgeving:
DTP en druk:

De Best Bijzonder!-wandelingen zijn mogelijk gemaakt door financiële ondersteuning van Best Bijzonder!, gemeente Best, MRE Stimuleringsfonds en Kloppend Hart van Het Groene Woud - provincie Noord-Brabant.

En vooral niet te vergeten door de inzet van veel IVN vrijwilligers!

**METROPOOL
REGIO
EINDHOVEN**

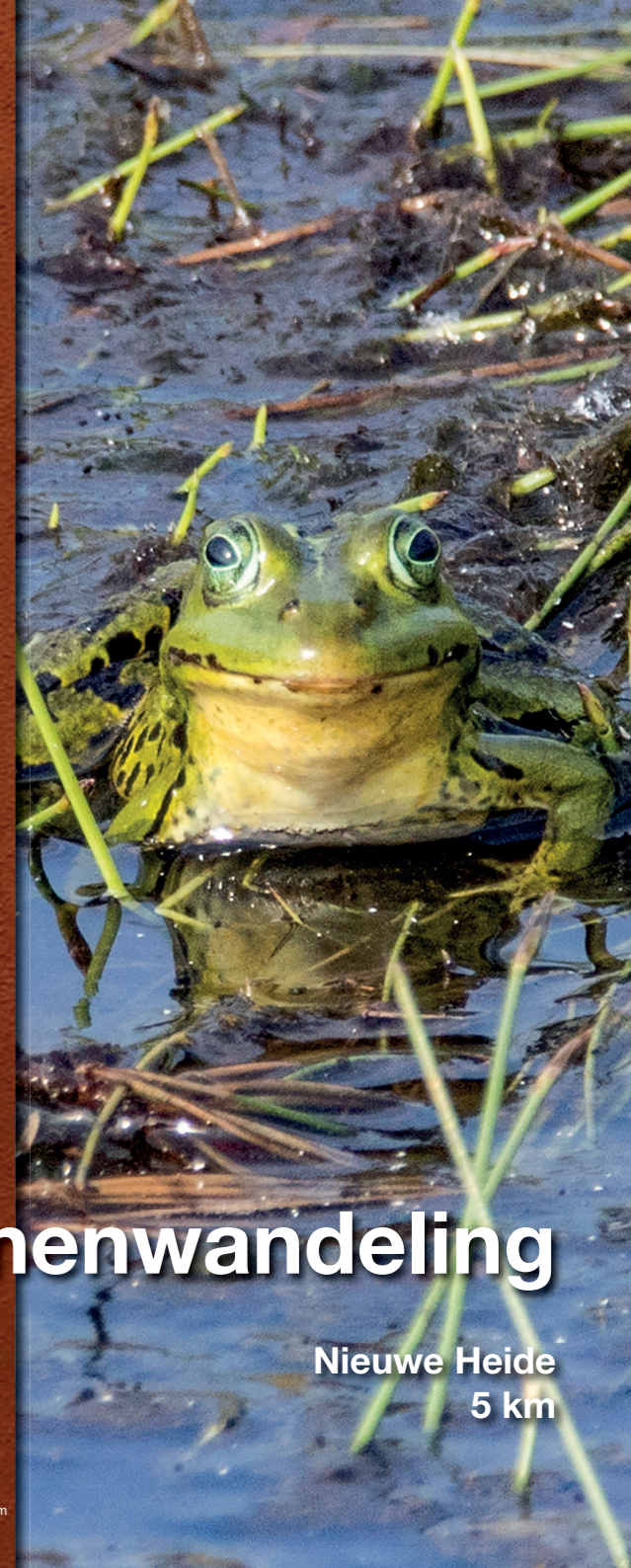
Provincie Noord-Brabant

www.bestbijzonder.com

Vennenwandeling

Nieuwe Heide
5 km

Ontstaan van De Nieuwe Heide

Deze wandeling voert door een bijzonder en afwisselend gebied met vennen, stuifduinen, bos en heide. De naam doet vermoeden dat het hier om nieuw landschap gaat, maar niets is minder waar. Zo'n 10.000 jaar geleden heeft de wind in dit gedeelte van Noord-Brabant vrij spel gehad en voornamelijk vanuit het zuidwesten in noordoostelijke richting geblazen. Daardoor zijn hier vennen uitgestoven en stuifduinen gevormd in diezelfde richting. In de vennen blijft het regenwater staan omdat dieper in de bodem het Brabantse leem een ondoordringbare laag vormt.

Omvorming naar een meer natuurlijk bos

Op de stuifduinen zijn begin 20e eeuw grove dennen aangeplant, waardoor monocultuur is ontstaan. De stammen van deze bomen zijn gebruikt als stuthout voor de mijnbouw in Limburg. Sinds de sluiting van de mijnen zijn de dennen vooral gekapt voor de productie van spaanplaat. Sinds het begin van deze eeuw wordt het monotone bos langzaam omgevormd naar een meer natuurlijk bos. In de opengevallen delen zijn berken, eiken, lijsterbes en struiken als vuilboom en hazelaar geplant. Daardoor neemt de biodiversiteit sterk toe.

De heide is ontstaan vanaf het moment dat onze voorouders de woeste gronden gingen ontginnen. Eerst werd het oorspronkelijke bos als brand- en geriefhout gekapt, daarna werden op de ontstane heidevelden schapen gehoed. Eeuwenlang staken boeren heideplaggen voor de potstalcultuur, waarbij de schapen 's nachts in de stal mest achterlieten. Vermengd met heidestrooisel werd deze gecomposteerde mest in het groeiseizoen net buiten het dorp op de kleine akkertjes op de schrale grond gebracht. Jaar in, jaar uit. Eeuwenlang. Zo ontstonden de bolle akkers. Dit systeem vormde een perfecte natuurlijke kringloop maar voor de boeren was het een zwaar bestaan.

Ecozone en vogelkijkhut

Ten oosten van de Nieuwe Heide ligt de enige destructor van Nederland voor de verwerking van dierlijk restmateriaal. IVN Best heeft samen met het bedrijf het ontwerp gemaakt voor de koelvijvers en de omliggende groenstrook. Deze ecozone vormt een natuurlijke verbinding tussen het industrieterrein en het omringende bosgebied. Er zijn een vleermuizenkelder, een strandje voor de plevier en een ijsvogelwand aangelegd. Alleen vanuit de vogelkijkhut kun je de ecozone bekijken.

Vennen

Dit ven ligt in tegenstelling tot de vennen op de heide beschut. Het is een ven waar vooral de bruine- en heikkikers voorkomen, die hier een goede voorplantingsplaats hebben. Wel worden er regelmatig rondom het ven bomen gekapt om voldoende zonnige oevers te hebben.

Flora en fauna

Als beheermaatregel is een deel van de heide afgezet. Dankzij begrazing door schapen ontstaat daar geen bos. Op de hoge en drogere delen van de heide groeit struikheide, in de lage en nattere delen komt dopheide voor. Misschien kom je ook een klokjesgentiaan tegen.

In het bos grijpt de mens in door bomen te kappen, terwijl konijnen en reeën voor een natuurlijke vorm van beheer zorgen.

Reeën zijn knabbelaars en herkauwers. Ze leven in bosachtige streken met open plekken en aangrenzende velden. Soms zijn ze te zien in hoge heidevelden en in de schemering wagen ze zich

Wat er voorkomt op de heide en het Langven

In de zomer hoor je hier massaal groene kikkers kwaken, ook overdag. Verder zijn de vennen een eldorado voor libellen en waterjuffers.

Direct om het ven heen is zonnedauw te vinden. Met heel veel geluk zie je op een zandpad een levendbarende hagedis die zich in het zonnetje ligt op te warmen.

Karakteristieke vogels voor dit gebied zijn de boompieper en de boomleeuwrik, ijverig bezig, hoog in de lucht. De vogels lijken uiterlijk op elkaar maar verschillen duidelijk in gedrag. De boomleeuwrik heeft een korte staart en zingt in een cirkelende vlucht omhoog zijn mooie lied. De boompieper is slanker en heeft een lange staart en zingt, in parachutevlucht terugkerend naar de boomtop, zijn deuntje.

op open terrein. Over het algemeen verschuilen ze zich en rusten ze overdag in de beschutting. Daarom moet je hond aan de lijn.

Reeën horen thuis in Nederland. Mannetjes heten bokken en vrouwelijke dieren geiten. De paring vindt in de zomer plaats, waarna het embryo wordt ingekapseld en pas rond de jaarwisseling begint te groeien (uitgestelde dracht). Eenjarige geiten werpen in mei meestal één kalfje, meerjarige geiten vrijwel altijd twee. De reebok heeft een eenvoudig gewei dat 's winters groeit en waarvan de basthuid wordt afgeschuurd tussen maart en juni. Tussen oktober en januari wordt het afgeworpen.

Langven

De vennen zijn voedselarm en kennen een grote dynamiek. Er zijn jaren dat ze in de zomer vrijwel droogvallen en soms kan er in de winter worden geschaatst. Vooral kikkers, padden en salamanders profiteren van deze wisselende omstandigheden. Zij doen het ook goed, omdat in deze vennen geen vis voorkomt die hun eitjes opeet. In het voorjaar kun je genieten van het bijzondere geroep van rugstreppadden (prrrr) en heikkikers (geborrel in het water). In de paartijd, eind februari/begin maart, kleuren de mannetjes van de heikkikker kortstondig blauw, een bijzondere waarneming.

Wat leeft er nog meer in dit bos?

Tijdens de wandeling kun je diverse soorten spechten zien of horen, zoals de groene, zwarte of grote bonte specht. De grote bonte specht herken je aan zijn korte roep "tsjik, tsjik, tsjik". De schuwe zwarte specht roept in de vlucht "kru-kru-kru", afgewisseld met een klaaglijke roep "klèèèhh". Hij hakt elk jaar grote spaanders uit bomen om een holte te maken voor zijn nest. Van die boomholtes wordt het jaar erop dankbaar gebruik gemaakt door andere vogels, zoals de bosuil. Hij eet vooral houtmieren en larven van kevers in dode bomen. De groene specht is vooral op de grond te vinden en foerageert op mierenhopen. Hij maakt een geluid alsof hij lacht, maar dat doet de zwarte specht ook maar dan langzamer. Verder komen er in dit gebied diverse roofvogels voor.

Kijk ook uit naar grote mierenhopen. De rode bosmier is een belangrijke soort in het ecosysteem. Het zijn opruimers en een belangrijke voedselbron voor de groene specht. De rode bosmier was de eerste soort die in 1724 wettelijke bescherming kreeg. Vanaf 2016 is die wettelijke bescherming helaas vervallen. Het voorkomen van de bosmieren zegt iets over de kwaliteit van de bossen. Ze zijn zeker de moeite waard om te beschermen.

Paddenstoelen

Behalve flora en fauna zijn er in dit gebied ook heel wat soorten paddenstoelen te vinden, zoals de nevelzwam en de dennenvoetzwam. Niet alleen in de herfst, maar in elk seizoen kun je ze tegenkomen, zoals de berkenzwam en de platte tonderzwam.